

ПРОБЛЕМИ ВИЗНАЧЕННЯ ОБ'ЄКТА КРИМІНОЛОГІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ЕКСПЕРТНИХ УСТАНОВ

Наталія Євгенівна ФІЛІПЕНКО,
кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри права Національного
аерокосмічного університету
ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»)
<https://orcid.org/0000-0001-9469-3650>

Теорія і практика боротьби зі злочинністю показують, що об'єкт кримінологічної діяльності - це все те, на що діє система запобігання злочинності, і включає: по-перше, уражені недоліками суспільні відносини в системі формування людини; по-друге, соціальні негативні (різні за походженням) традиції, стереотипи поведінки, найбільш поширені негативні звички людей; по-третє, окремих осіб, групи і контингенти осіб, які виявляють ознаки протиправної поведінки; по-четверте, сукупність конкретних негативних явищ, процесів, недоліків у різних сферах життя, які детермінують злочинну поведінку і вчинення конкретного злочину; по-п'яте, окремі негативні особистісні властивості людини, які провокують злочин або сприяють його вчиненню [1, с. 58-59]. На думку більшості кримінологів, враховуючи зміст, завдання, специфіку та особливості кримінологічної діяльності, об'єктом запобіжного впливу стають окремі або сукупність різних (за генезою, сферою, формами та інтенсивністю прояви) негативних явищ та процесів реальної дійсності матеріального чи духовного характеру, які призводять до виникнення причин і умов, що сприяють вчиненню злочинів [1, с. 59].

Ґрунтуючись на визначені об'єктів кримінологічної діяльності, її завдань, криміналісти стверджують, що об'єктами експертної кримінологічної (профілактичної) діяльності є речові докази, зразки, протоколи слідчих і судових дій та інші матеріали, які поступили на

експертизу або додатково задіяні при її проведенні [2, с. 76]. Таким чином, на думку окремих учених, об'єкти експертної профілактики, безпосередньо співпадають з об'єктами експертизи, наприклад об'єктом почеркознавчої експертизи є почерковий матеріал, в якому відображені ознаки почерку певної особи; об'єктом технічної експертизи документів є відповідні оригінальні чи підроблені документи, бланки, штампи, печатки, друкарські форми; об'єктом дослідження експертизи зброї, вибухових пристроїв, речовин і продуктів вибуху (пострілу) є вогнепальна, холодна зброя, бойові припаси, вибухові пристрої, вибухові речовини та сліди і обставини їх використання тощо.

В той же час, кримінологічна діяльність пов'язана з виявленням, усуненням, послабленням, нейтралізацією причин та умов злочинності в цілому чи окремих її видів і конкретних кримінальних правопорушень, розробкою заходів попередження та усунення недоліків формування та функціонування суспільних відносин, прогнозування подальшого розвитку криміногенної ситуації, а певно їх припинення та запобігання, а також утримання і відвернення від переходу на злочинний шлях та забезпечення ресоціалізації осіб, з тих чи інших причин схильних або до первісного, або до повторного чи рецидивного вчинення злочинів. Зазначене положення дає підстави стверджувати, що об'єктами кримінологічної діяльності експертних служб є безпосередньо не об'єкти дослідження, а відомості, інформація, факти, обставини, що залишаються на об'єктах дослідження і свідчать про особливості розвитку кримінального правопорушення. На переконання М. П. Яблокова «Для розмежування предмета кримінологічної і криміналістичної профілактики, досить вказати, що кримінологію вивчаються загальні закономірності, які визначають стан, форми, причини, динаміку злочинності, умови, що їй сприяють, особливості особи злочинця, загально-профілактичні заходи, а предметом криміналістичної профілактики виступають вивчення закономірностей конкретних злочинних діянь різного виду, механізм їх слідового відображення в різних джерелах профілактично значимого характеру; виявлення і дослідження особливостей типо-

вих слідчих ситуацій профілактичного характеру, що складаються при розслідуванні та дозволяють виявити напрямки профілактичної діяльності, об'єкта цього впливу для прийняття профілактичних заходів» [3, с. 150].

Таким чином, безпосередніми об'єктами експертної профілактики є різні обставини (недоліки, порушення, дефекти тощо) як організаційного, так і технічного характеру, що полегшують здійснення або приховування злочинів чи інших правопорушень [2, с. 76]. Це можуть бути типові обставини, які носять загальний характер, розповсюджені в різних регіонах, відомствах, повторюються при експертних дослідженнях однотипних об'єктів. Це можуть бути й обставини, які носять приватний характер, відносяться до конкретної справи. В одних випадках це обставини, де буде встановлено на основі аналізу всіх матеріалів справи, які сприяли здійсненню розслідуваного злочину, в інших, хоча це і не буде встановлено, – можуть сприяти аналогічним чи будь-яким злочинам та іншим правопорушенням. Ці обставини можуть відноситися до механізму події, коли окремі технічні елементи, встановлені експертами, сприяли (могли сприяти) настанню цієї події, можуть полегшити застосування конкретних знарядь або засобу чи відносяться до відповідних навиків, застосованих для досягнення злочинного результату. Обставини, що виявляються експертами, можуть відноситися до особливостей (якості, кількості тощо) матеріалів, знарядь або засобів, які полегшили настання злочинних наслідків або іншої події, до причинно-наслідкових зв'язків, які викликали цю подію і настання злочинного результату [2, с. 76-77].

Об'єктами кримінологічної діяльності експертних служб є безпосередньо отримані експертом у процесі проведення експертизи відомості, інформація, факти, обставини, що залишаються на об'єктах дослідження і свідчать про особливості розвитку кримінального правопорушення та потребують спеціальних знань для розробки та впровадження відповідних заходів попередження з запобігання нових кримінальних правопорушень.

Список використаних джерел:

1. Кримінологія: Загальна та Особлива частини: підручник / І. М. Даньшин, В. В. Голіна, М. Ю. Валуйська та ін.; за заг. ред. В. В. Голіни. 2-ге вид. перероб. і доп. Харків: Право, 2009. 288 с.

2. Профілактика правопорушень (кримінологічні та експертно-криміналістичні аспекти): монографія / П. В. Мельник, Н. О. Данкович, І. Я. Фрідман, та ін. Ірпінь: Національний університет ДПС України, 2011. 170 с.

3. Яблоков Н. П. Криминалистическая методика расследования: история, современное состояние и проблемы : монография. Москва: Норма – ИНФРА-М, 2016. 192 с.